

ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR ISHTIROKI: IMKONIYATLAR VA TASHABBUSLAR

Yusupov Bunyodbek Umirzoq o'g'li

Toshkent davlat agrar universiteti

Xuquq va turizm fakulteti 1-bosqich talabasi

yusupovbunyodbek06@gmail.com

+998908092610

Kalit so'zlar: Ichki turizm, yoshlar ishtiroki, turizm rivoji, imkoniyatlar, tashabbuslar, yoshlar faoliyati, sayyohlik, mintaqaviy turizm, innovatsiyalar, madaniy meros.

Key words: Domestic tourism, youth participation, tourism development, opportunities, initiatives, youth activities, tourism, regional tourism, innovations, cultural heritage.

Ключевые слова: Внутренний туризм, участие молодежи, развитие туризма, возможности, инициативы, активность молодежи, туризм, региональный туризм, инновации, культурное наследие.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ichki turizm sohasida yoshlarning faolligi va ularning rivojlanishga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Yoshlarning yangi tashabbuslari va innovatsion g'oyalari ichki turizmni jonlantirishda muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada yoshlarning imkoniyatlari, turizm sohasidagi muammolari va ularni hal etish yo'llari o'rganiladi. Shuningdek, yoshlarni turizmga jalb qilish uchun davlat va jamoat tashkilotlarining roli, mintaqaviy rivojlanish va madaniy merosni saqlashdagi ahamiyati ta'kidlanadi. Ichki turizmni rivojlantirishda yoshlarning ishtiroki mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi xulosasi chiqariladi.

Annotation: This article analyzes the role of youth in the development of domestic tourism and their active participation in this field. Youth initiatives and innovative ideas are considered essential factors in revitalizing tourism within the country. The article explores the opportunities available to young people, the challenges they face in the tourism sector, and potential solutions. It also highlights the role of government and public organizations in engaging youth in tourism, as well as the importance of regional development and cultural heritage preservation. The study concludes that active youth involvement in domestic tourism can contribute significantly to national economic growth and enhance the attractiveness of local destinations for both residents and visitors.

Аннотация: В данной статье анализируется роль молодежи в развитии внутреннего туризма и их активное участие в этой сфере. Молодежные инициативы и инновационные идеи рассматриваются как важные факторы оживления туризма внутри страны. В статье исследуются возможности для молодежи, проблемы, с

которыми они сталкиваются в туристическом секторе, и пути их решения. Также подчеркивается роль государственных и общественных организаций в вовлечении молодежи в туризм, значение регионального развития и сохранения культурного наследия. В заключении делается вывод, что активное участие молодежи во внутреннем туризме может внести значительный вклад в экономическое развитие страны и повысить привлекательность местных туристических направлений.

Kirish

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasi iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida jadal rivojlanmoqda. Aholining, ayniqsa, yoshlarning ichki turizmga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularni faol ishtirokchi sifatida shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ichki turizm – bu mamlakat fuqarolarining o‘z yurtidagi tarixiy, madaniy va tabiiy obidalarni ziyorat qilishi, sayohatlar orqali yurtning turli hududlari bilan tanishishi orqali nafaqat dam olishini, balki iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy bilimlarini oshirishini anglatadi. Yoshlar mamlakatning eng faol va salohiyatli ijtimoiy guruhidir. Ularning energiyasi, yangilikka intilishi va texnologiyalarni tez o‘zlashtirish qobiliyati turizmni rivojlantirishda muhim omil sifatida ko‘rilmoqda. Ayni paytda davlat tomonidan “Yoshlar daftari”, “Yoshlar va biznes” dasturlari, hamda “O‘zbekiston – sayohat yurti” loyihasi doirasida ichki turizmni rivojlantirishga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Biroq bu boradagi faoliyatni tizimli va ilmiy asoslangan tahlil qilish, yoshlarning haqiqiy ishtiroki va ularning tashabbuslarini chuqur o‘rganish lozim. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda yoshlar ishtirokini tahlil qilish, mavjud imkoniyatlarni aniqlash, yuzaga kelayotgan muammolarni ochib berish va ularning samarali hal etish yo‘llarini taklif etishdan iborat. Shuningdek, turizmni barqaror rivojlantirishda yoshlar tashabbuslarining o‘rni va ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatini ilmiy asosda yoritish ko‘zda tutiladi.

Bu maqsadga erishish uchun maqolada quyidagi savollarga javob izlanadi:

1. Yoshlar ichki turizmga qanday rol o‘ynamoqda?
2. Ular qanday imkoniyatlarga ega?
3. Ularning tashabbuslari qanday yo‘naltirilmoqda va qo‘llab-quvvatlanmoqda?
4. Ichki turizm orqali yoshlarni band qilish, iqtisodiy faollikka jalb etish qanday amalga oshirilmoqda?

Mazkur tadqiqot nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, u turizm sohasida faoliyat yuritayotgan mutasaddilar, yoshlar bilan ishlovchi tashkilotlar, mahalliy hokimliklar va ta’lim muassasalari uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Metodologiya

Mazkur ilmiy maqolada ichki turizmni rivojlantirishda yoshlar ishtiroki, ularning imkoniyatlari va tashabbuslari chuqur tahlil qilindi. Tadqiqotda kompleks metodlar

majmuasi qo'llanilib, ilmiy asoslangan, tizimli va qiyosiy yondashuvlar asosida ma'lumotlar tahlil qilindi.

2.1. Ma'lumotlar yig'ish manbalari - Tadqiqot uchun asosiy empirik ma'lumotlar **2020–2024-yillar** davomida O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi, Davlat statistika qo'mitasi, Yoshlar ishlari agentligi, O'zbekiston yoshlar ittifoqi va BMT Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) hisobotlari asosida yig'ildi. Shuningdek, **2024-yil** dekabr oyida Toshkent, Samarqand, Buxoro va Xorazm viloyatlarida 300 nafar yosh (18–30 yosh oralig'ida) ishtirokida so'rovnoma o'tkazildi.

2.2. So'rovnoma metodikasi - So'rovnomada respondentlarga 15 ta yopiq va ochiq turdagi savollar taqdim etildi. Savollar yoshlarning ichki turizmga qiziqishi, ishtirok darajasi, davlat dasturlaridan foydalanish holati, tashabbuslari va muammolari bo'yicha yo'naltirildi. So'rovnoma anonim tarzda o'tkazildi va natijalar SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) dasturida tahlil qilindi. Natijalarga ko'ra, respondentlarning 68 foizi so'nggi bir yil ichida O'zbekistonning boshqa hududlariga sayohat qilganini bildirgan. Ulardan 52 foizi — turistik maqsadda, 28 foizi — o'qish yoki tadbirda ishtirok etish uchun, qolganlari esa ish yoki oila sabablari bilan sayohat qilgan. 73 foiz respondent ichki turizm imkoniyatlaridan xabardorligini bildirgan bo'lsa, atigi 31 foiz respondent davlat yoki jamoatchilik tashabbuslari orqali sayohat qilgan.

2.3. Qiyosiy tahlil metodlari - Ichki turizmga yoshlar ishtirokini aniqlashda qiyosiy tahlil metodi qo'llanildi. Xususan, O'zbekistonning **2018-yildagi** ichki turistik oqimi 7,9 million kishini tashkil qilgan bo'lsa, **2023-yilda** bu ko'rsatkich 10,2 millionga yetdi (Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida). Shu davrda yoshlar ishtiroki 21 foizdan 34 foizgacha oshgan. Bu holat yoshlarning turizmga bo'lgan qiziqishi va ularga yaratilgan sharoitlarning yaxshilanganini ko'rsatadi.

2.4. SWOT-tahlil - Tadqiqot davomida yoshlar ishtirokini baholashda SWOT-tahlil usulidan ham foydalanildi. Kuchli tomonlar sifatida – yoshlarning faolligi, texnologiyalarga moslashuvchanligi va ijodkorlik qobiliyati qayd etildi. Zaif tomonlar – moliyaviy resurslarning yetishmasligi, ma'lumot yetishmovchiligi va tashkilotlar bilan hamkorlikdagi bo'shliqlar. Imkoniyatlar – davlat dasturlari, innovatsion turizm loyihalari, grantlar va startaplar. Tahdidlar esa – barqaror moliyaviy manbalar yo'qligi, transport infratuzilmasidagi kamchiliklar va ekologik xavotirlardan iborat.

2.5. Intervyu va kuzatuv - Bundan tashqari, tadqiqot davomida 12 nafar turizm sohasi mutaxassislari, 8 nafar yosh tadbirkor, va 4 nafar oliy o'quv yurti vakillari bilan yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi. Ular yoshlarning ichki turizmga qo'shayotgan hissasi, mavjud loyihalar va takliflar haqida batafsil ma'lumotlar berdi. Shuningdek, **2023-yilda** bo'lib o'tgan “Yoshlar sayyohligi haftaligi” tadbiri jarayoni bevosita kuzatildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda ichki turizmning jadal rivojlanayotganini va bu jarayonda yoshlarning ishtiroki sezilarli darajada ortayotganini ko'rsatdi. Yig'ilgan

statistik ma'lumotlar, so'rovnoma natijalari hamda intervyulardan olingan dalillar asosida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

So'rovnomada ishtirok etgan 300 nafar respondentdan:

- 204 nafari (68%) so'nggi 12 oy ichida kamida bir marta ichki sayohat qilgan;
- 156 nafari (52%) sayohatni turizm maqsadida amalga oshirgan;
- 78 nafari (26%) sayohatlarini viloyat ichidagi tumanlarga, 126 nafari (42%) esa boshqa viloyatlarga qilgan;
- 93 nafar respondent (31%) davlat yoki nodavlat tashkilotlar tomonidan tashkil etilgan turistik dasturlarda ishtirok etgan;
- 87 nafar respondent (29%) o'z tashabbusi bilan guruh shaklida ichki sayohat uyushtirgan.

Shuningdek, yoshlarning 61 foizi ichki turizmga oid ijtimoiy tarmoq sahifalarini kuzatishini, 47 foizi esa turistik kontent yaratishga qiziqishini bildirgan. 2023-yil davomida "Yoshlar sayyohligi haftaligi", "O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!" aksiyasi doirasida respublika bo'yicha jami 158 mingdan ortiq yoshlar turli turizm tadbirlarida ishtirok etgan. Shundan:

- Toshkent shahrida – 24 300 nafar,
- Samarqand viloyatida – 17 500 nafar,
- Buxoro viloyatida – 14 200 nafar,
- Farg'ona vodiysida jami – 29 800 nafar yosh ishtirok etgan (Manba: Yoshlar ishlari agentligi, 2023).

"Yoshlar turizmi innovatsion markazi" tomonidan e'lon qilingan tanlovda 2023-yilda 214 ta yoshlar loyihasi qabul qilingan bo'lib, ularning 36 tasi davlat tomonidan moliyalashtirildi.

So'rovnomalar natijasida quyidagi holatlar aniqlandi:

- Respondentlarning 71 foizi davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlar mavjudligini biladi;
- 36 foizi ushbu imkoniyatlardan foydalanishga harakat qilgan, lekin ularning yarmi byurokratik to'siqlarga duch kelgan;
- Faqat 18 foizi real moliyaviy yoki amaliy yordam olganini bildirgan.

Bu esa mavjud resurslar va dasturlar haqida ma'lumot yetkazish va ulardan foydalanish mexanizmlarini soddalashtirish lozimligini ko'rsatadi. Tahlilga ko'ra, yoshlar tomonidan ilgari surilgan tashabbuslarning asosiy yo'nalishlari quyidagilar bo'ldi:

- "Eco-tour" (ekoturizm) – 23 loyiha,
- "Madaniy meros yo'li" – 17 loyiha,
- "Yoshlar sayohat klubi" – 31 loyiha,
- "Digital tourism" (AR/VR texnologiyalari asosida) – 14 loyiha.

2023-yilda qabul qilingan "Ichki turizmni rivojlantirish konsepsiyasi"da yoshlar tomonidan ilgari surilgan 11 ta tashabbus rasmiy strategik yo'nalishlarga kiritilgan.

Olingan natijalar ichki turizmda yoshlarning ishtiroki nafaqat faollashayotganini, balki ular real iqtisodiy va ijtimoiy ta'sir kuchiga ega bo'layotganini ko'rsatdi. Ular o'z tashabbuslari bilan infratuzilma, servis, madaniy merosni targ'ib qilish, ekologik barqarorlik va texnologik innovatsiyalarni turizm sohasiga joriy etishda faol qatnashmoqda.

Tahlil va munozara

Ichki turizmda yoshlar ishtiroki haqida olingan natijalar chuqur tahlil qilinar ekan, ularning jamiyatdagi o'rni, iqtisodiy faolligi va innovatsion tashabbuslari muhim omillar sifatida ajralib turadi. Tahlil davomida bir necha muhim jihatlar aniqlanib, ular asosida mavjud imkoniyatlar va muammolar bo'yicha chuqur munozaralar olib borildi. Yoshlar ichki turizmning faol iste'molchisi va hamkor yaratuvchisi sifatida ko'rilmogda. **2023-yil** yakunlariga ko'ra, ichki turizmda yoshlarning ishtiroki umumiy turistlar sonining 34 foizini tashkil etgan bo'lsa, bu **2018-yilga** nisbatan 13 foizga o'sishni ko'rsatdi. Bu ko'rsatkich iqtisodiy faollikning ortib borayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, "O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!" dasturi orqali yoshlar 1,2 milliard so'mdan ortiq turistik xizmatlardan foydalangan (Turizm qo'mitasi, 2023). Yoshlarning 29 foizi o'z tashabbusi bilan guruh shaklida sayohat uyushtirgani, shuningdek, 47 foizi turizmga oid kontent yaratishga qiziqish bildirgani, bu qatlamning raqamli ekotizimda faol harakat qilayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, "Digital tourism" yo'nalishida ilgari surilgan 14 ta loyiha yoshlar tomonidan raqamli turizm, virtual sayohat, AR/VR texnologiyalar asosida amalga oshirilgan.

2023-yilda Yoshlar ishlari agentligi tomonidan moliyalashtirilgan 36 ta loyiha ichida 11 tasi ekologik turizm, 9 tasi madaniy merosga oid, 6 tasi esa IT asosidagi turizmga bag'ishlangan bo'lib, bu yo'nalishlar ichida "Yoshlar – O'zbekistonda sayyohlik brendining yaratuvchisi" konsepsiyasi asosida rivojlanmoqda. Tahlil natijalariga ko'ra, yoshlarning ichki turizmda ishtiroki hududlar bo'yicha notekis taqsimlangan. Masalan:

- Toshkent shahrida yoshlarning turistik ishtiroki 24 ming nafardan oshgan bo'lsa,
- Qoraqalpog'iston Respublikasida bu ko'rsatkich atigi 3 200 nafarni tashkil etgan.

Bu esa infratuzilma, axborot yetkazish va transport aloqalaridagi farqlarga bog'liq.

Yoshlarning faol ishtirokiga qaramasdan, bir qator muammolar mavjud:

- 64 foiz respondentlar ichki turizm xizmatlari narxlarining balandligini aytib o'tgan;
- 37 foizi mehmonxonalar, yo'nalishlar va xizmatlar haqida aniq axborot topishda

qiyinchiliklarga duch kelmoqda;

- 42 foizi esa moliyaviy imkoniyatlar cheklanganini aytgan.

Shuningdek, davlat dasturlaridan foydalanish darajasi past (18%) bo'lib, bu axborot tanqisligi va jarayonlarning byurokratik ekanini ko'rsatmoqda. Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish uchun bir necha takliflar ilgari suriladi:

- Yoshlar uchun maxsus turizm grantlari va subsidiya mexanizmlari joriy etilishi lozim;

- “Yoshlar uchun sayohat” mobil ilovasi ishlab chiqilishi orqali barcha xizmatlar va imkoniyatlar markazlashtirilgan tarzda taqdim etilishi mumkin;
- Universitetlar, kollejlari va maktablar bilan hamkorlikda ichki turizm klublarini tashkil etish samarali bo‘ladi;
- Hududlar bo‘yicha yoshlar sayyohligi bo‘yicha maqsadli tahlil va marketing strategiyalari ishlab chiqilishi kerak.

Xulosa

O‘zbekiston sharoitida ichki turizmni rivojlantirishda yoshlar ishtiroki alohida e’tibor talab etuvchi strategik yo‘nalish hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqotlar, statistik tahlillar va respondentlar fikrlari asosida aniqlanganidek, yoshlar nafaqat ichki turizmning faol ishtirokchilari, balki uni targ‘ib qilish, innovatsion yondashuvlar joriy etish va jamiyatda turizm madaniyatini shakllantirishda muhim rol o‘ynamoqda.

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

1. Yoshlarning ishtiroki ortib bormoqda – **2023-yilda** ichki turizmga yoshlar ishtiroki umumiy ichki sayohat qiluvchilarning 34 foizini tashkil etdi. Bu **2018-yilga** nisbatan 13 foizlik o‘shishni ko‘rsatmoqda.
2. Tashabbuskorlik kuchli – So‘rovnoma natijalariga ko‘ra, yoshlarning 29 foizi o‘z tashabbusi bilan sayohatlar uyushtirgan, 47 foizi esa turizmga oid kontent bilan faol shug‘ullangan.
3. Loyihalarda faol qatnashuv – **2023-yilda** moliyalashtirilgan 36 ta yoshlar loyihasining 11 tasi ekologik, 9 tasi madaniy meros, 6 tasi esa raqamli texnologiyalar bilan bog‘liq bo‘lib, bu sohaga yoshlar yondashuvi an’anaviydan innovatsionga o‘tayotganini ko‘rsatdi.
4. Hududiy tafovutlar mavjud – Toshkent shahrida 24 300 nafar yosh ichki turizmga ishtirok etgan bo‘lsa, Qoraqalpog‘iston Respublikasida bu ko‘rsatkich 3 200 nafarni tashkil etgan. Bu esa hududlar bo‘yicha infratuzilma va axborotga ega bo‘lish imkoniyatlarining farqlanishini anglatadi.
5. To‘siqlar ham bor – Respondentlarning 64 foizi turistik xizmatlar narxining yuqoriligini, 42 foizi esa moliyaviy cheklovlar mavjudligini bildirgan. Faqat 18 foizi davlat tomonidan taqdim etilgan dasturlardan real foydalanishga erishgan.

Ichki turizmni rivojlantirishda yoshlar ishtirokini yanada kuchaytirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- Maxsus davlat dasturlari: “Yoshlar turizmini qo‘llab-quvvatlash” dasturi doirasida grantlar, subsidiya va turistik to‘plamlar (paketlar) joriy etilishi zarur.
- Axborot texnologiyalarini keng joriy etish: “Yoshlar uchun sayohat” mobil ilovasi ishlab chiqilib, barcha turistik xizmatlar, chegirmalar, yo‘nalishlar va tanlovlar markazlashtirilgan holda taqdim etilishi mumkin.

- Turizm ta'limini kengaytirish: Maktab, kollej va universitetlarda "Ichki turizm" va "Sayyohlik menejmenti"ga oid modullar joriy etilishi, shuningdek turistik klublar tashkil etilishi yoshlarning ongli ravishda ishtirokini kuchaytiradi.

- Hududlar bo'yicha maxsus strategiyalar: Sayyohlik salohiyati past bo'lgan hududlarda yoshlarni jalb etish va infratuzilmani yaxshilash uchun hududiy dasturlar ishlab chiqilishi kerak.

- Marketing va brending: Ichki turizmni yoshlar orqali targ'ib qilish uchun ijtimoiy tarmoqlarda blogerlar, kontent yaratuvchilarning faolligi rag'batlantirilsin.

Yoshlar ichki turizm sohasida muhim kuch bo'lib, ular orqali mamlakatning madaniy merosi, tabiiy boyliklari va turizm xizmatlari nafaqat ommalashadi, balki yangi iqtisodiy imkoniyatlarga yo'l ochiladi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, agar yoshlarning tashabbuslari tizimli qo'llab-quvvatlansa, ichki turizm iqtisodiyotning mustahkam tarmog'iga aylanishi mumkin. Yoshlar – bu nafaqat turizm iste'molchilari, balki uni rivojlantiruvchi asosiy harakatlantiruvchi kuchdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PQ–81-sonli qarori "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" //Lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi rasmiy statistik ma'lumotlari. – www.madaniyat.uz – 2023-yil yakuni bo'yicha axborot byulleteni.
3. O'zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi. "Yoshlar va turizm" loyihasi natijalari // www.yoshlar.gov.uz, 2023.
4. Xolboeva, D. (2022). Ichki turizmni rivojlantirishda yoshlar tashabbuslari. // "Innovatsion rivojlanish va ilg'or texnologiyalar" jurnali, №4, 85–90-bet.
5. Mirzayev, Sh. (2021). Turizm sohasini raqamlashtirish va yoshlar ishtirokini kengaytirish yo'llari. // O'zbekiston iqtisodiyoti va innovatsion rivojlanish jurnali, №3, 112–118-bet.
6. Jahon turizm tashkiloti (UNWTO). "Tourism and Youth: Global Trends and Policy Directions" – Madrid, 2022. – www.unwto.org.
7. Djalilova, Z. & Kamilova, M. (2023). Youth Engagement in Domestic Tourism in Central Asia. // Central Asian Journal of Tourism and Culture, Vol. 2, Issue 1, pp. 45–56.
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "O'zbekiston Respublikasida turizm sohasining rivojlanishiga oid statistik to'plam" – Toshkent: Statistika, 2023.
9. Qurbonova, M. (2022). Ichki turizmni yoshlar uchun innovatsion imkoniyatlar. // "Yangi O'zbekiston" ilmiy-amaliy jurnali, №6, 73–79-bet.
10. UNDP Uzbekistan. (2022). "Youth and Tourism in Uzbekistan: Opportunities and Challenges." – www.uz.undp.org